

Naslov:

Proti zidavi cerkva

Avtor: **Primož Trubar**

Obdobje: **reformacija**

Pomen:

Trubar velja za začetnika slovenske književnosti, avtorja prvih slovenskih knjig, najpomembnejšega pisca reformacije in utemeljitelja slovenskega knjižnega jezika. Za osnovo knjižnega jezika je izbral ljubljanski mestni govor, na katerega je tedaj že vplivalo gorenjsko narečje, vanj pa je vključil tudi dolenske narečne posebnosti. Njegova zasluga je, da je slovenski jezik dvignil na družbeno raven, ki je primerna za komuniciranje. Bil je prvi, ki je svoj narod nagovoril s Slovenci (Lubi Slovenci). Čeprav ni diplomiral na univerzi, je bil bolj izobražen kot duhovniki tistega časa. Obvladal je tri tuje jezike: italijanščino, nemščino in latinščino. Ker so ga preganjali, je uporabljal psevdonim: Rodoljub Ilirski. Bil je zelo navezan na svoj narod. Ker je večino svojega življenja preživel v tujini, se je, bolj kot drugi, zavedal pomena slovenskega jezika. Sledil je tudi protestantski zahtevi, naj vsak bere Biblijo v maternem jeziku.

Povzetek celotnega besedila:

V tem besedilu Trubar navaja primere, kako so nastale cerkve. Najprej govori o ženski, ki je trdila, da se ji vsako noč prikazujeta dva svetnika, in sicer sveti Sebastijan in sveti Rok, in zahtevata, naj se zgradi cerkev zanju. Če se to ne bo zgodilo, bosta poslala nad ljudi in živino pomor in kugo. Da se njune grožnje ne bi uresničile, so ljudje zgradili kapelo. Ker je Trubar temu nasprotoval, so ga verniki hoteli pretepesti, zato je pobegnil. Nato je k tej ženski poslal svojega vikarja z namenom, da bi jo izprašal. Vikarju je trdila, da sta bila svetnika lepa in črna. Ko je vikar dejal, da so svetniki beli, hudiči pa črni, je svojo izjavo popravila. Nato govori o neki ženski, vdovi in Trubarjevem stricu, ki so trdili, da se jim prikazuje Marija in zahteva samostan. Ko so ji ga zgradili, so vsi, duhovniki in cehmojstri, lepo živeli, vendar so vsi umrli grozne smrti. Iz takih razlogov so zgradili tudi cerkev na Sveti gori in po drugih krajih. Trubar nasprotuje gradnji cerkva in očita duhovnikom, da jih to nič ne moti, ker jim prinaša lepo življenje. Pravi pa, da se bodo, če bodo preveč dobro živeli, cvrli v peklu. Odrešijo se lahko le, če se pravočasno spokorijo. V tej pridigi lahko razberemo, kakšna je bila protestantska miselnost. Prav tako razberemo, kakšen je bil odraz dobe, v kateri je avtor živel, njenih kulturnih in moralnih značilnosti. Nanaša se na štifarstvo □ to je versko gibanje, v katerem se je ljudska nabožnost kazala predvsem v ustanavljanju in zidavi novih cerkva in čaščenju svetnikov. Do osemdesetih let 16. stoletja so štifarji delovali v okviru katoliške cerkve, med letoma 1583 in 1585 pa je postalo njihovo gibanje samostojno, slovensko prebivalstvo se ga je oprijelo predvsem po porazih v večjih kmečkih uporih.

Odlomek

(Odlomek je iz obsežnejšega besedila En regišter, ki je izšlo v knjigi Ta prvi dejl tiga noviga testamenta)

Pred osemindvajseti lejt, tedaj, kedar sem v Loki per Radočaju farmošter bil, je bila gori nad Kompolom v vinogradih ena baba; ta se je svetila inu pravila, de s. Sebastijan inu s. Roh vsako nuč k ni prideta, ž no govorita inu velita, da se nima na tim hribu nad Kompolom inu Šemačino eno cerkiv sturi inu sezida; aku tiga ne dejo, taku hoča čez te ludi inu čez živino tak pomor inu žlize poslati, de malo ludi inu živine žive ostane; onadva tudi hoča vse vinograde inu pole s točo pobiti. Takim babskim hudičevim marinem so ti preprosti ludje verovali, inu zdajci od lesa inu iz desak sture eno kapelico inu začno undu mašovati, živino inu drugu blagu ofrovati inu perpravlati kamine h timu zidanu. Ampak jest sem takimu zidanu inu ofrovanu močnu zuper pridigal inu govuril; za tiga volo so mene hoteli ti farmani na Šemačini biti, de sem od nih

moral pobegniti. Natu pošlem mujga vikarja, gospud Jerneja Rugelna, h ti babi inu pustim vprašati, v kateri uri inu v kakovi štalti ta dva svetnika k ni hodita; natu je ona djala, ob pulnoči vselej dva lipa črna moža k ni prideta. H timu je gospud Jernej rekel, nekar ne pravi, de sta črna, temuč de sta bela, zakaj ti zludji so črni, svetniki so beli. Ona odgovori: "Ja, gospud, jest hočo reči, de sta bela."

Glih taku ena druga baba je hotela imejti, de bi se bila ta tretja cerkov gori na Bruniki per tih Trijeh kralih zidala. Blizi mujga rojeniga domu per Rastčici je ena cerkov divice Marije, kir se pravi na Silevici. Undu se je tudi ena vsem ludem vejdeča kurba, tej so djeli Šavleča Katerina, inu ena vduva Margeta Hudakončevka inu en muj stric Gregor Trubar malinar — le-ti tri so se tudi veden svetili inu pravili, koku se nim divica Marija perkazuje inu hoče imejti, de se na Silevici ni en nunski klošter sezida. S tejm pravlenem so tudi h ti cerkvi dosti gvanta inu živine perpravili. Od tiga so farji inu cehmojstri dobru lebali inu per tim hud konec vzeli: farmošter te iste cerkvi j od sujga svaka ubijen, cehmoštre so Turki ujeli, mujga strica Gregorja je enu drivu ubilu, Hudakončevka je v Ah hodejoč — nišče ne vej, kej oli koku — umrla. Glih taku ta cerkov na Sveti gori per Gorici je tudi od ene zludjeve babe gori prišla inu te druge cerkve na gorah skoraj vse. H timu farji, škofi inu nekateri gospudje melče, za volo kir od taci malikovih ofrov imajo dosti mesa h kuhanu. Oli zludi nje, kir h taki pergrehi inu golufiji melče, zuper ne pridigujo inu ne branijo, bode tudi kuhal v tim peklu vekoma, aku prave pokure inu per pravim času ne dejo.

Interpretacija

Besedilo je pridiga, in sicer protestantska pridiga, ker izraža protestantske ideje. Osnovna ideja je boj proti vraževerju, opozarja pa tudi na koristoljubje katoliške duhovščine, nasprotuje gradnji cerkva in zunanjemu blišču. V njej navaja tudi, kar je doživel sam, tako da gre tudi za memoarsko prozo. Slog je realističen in preprost.

Jezik je slikovit, čeprav ne uporablja metafor in metonimij, vsebuje pa veliko narečnih izrazov in tujk, zlasti nemščizmov (popačenk iz nemščine). Prav tako lahko opazimo tvorbo besednih zvez po nemškem redu in nemški besedni red (glagoli so pogosto na koncu stavka). Stavki so kratki, tudi če so med njimi odvisniki. Posebnost je podvajanje stavčnega člena (zlasti povedka), uporaba sopomenskih in pomensko sorodnih besed, povezanih z veznikom (inu).